

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta avoimen korkeakoulun 30 opintopisteen opintosetelikokeilusta

Laajasalon opisto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta koskien avoimen korkeakoulutuksen 30 opintopisteen opintosetelikokeilua. Esityksen tavoitteet – siirtymän sujuvoittaminen toiselta asteelta korkeakoulutukseen, nuorten koulutuspolkujen tukeminen ja koulutustason nostaminen – ovat kannatettavia. Myönteistä on myös se, että esityksessä tunnistetaan kohderyhmään kuuluvien nuorten tarve opinto-ohjaukseen, opiskeluvälmiuksien vahvistamiseen ja kokonaisvaltaiseen tukeen.

Esityksen toteutusmalli ei kuitenkaan hyödynnä täysimääräisesti olemassa olevia, toimivia rakenteita ja oppilaitosverkostoja, jotka jo tällä hetkellä edistävät näitä tavoitteita käytännössä. Erityisesti vapaan sivistystyön oppilaitosten ja kansanopistojen rooli jää kokeilussa sivurooliin, vaikka niiden vahvuudet nuorten tukemisessa on esityksessä itsessään tunnistettu.

Korkeakouluun siirtyminen ei ole vain kysymys opinto-oikeuden tai yksittäisten opintojaksojen suorittamisesta. Monille nuorille siirtyä edellyttää merkittävää tukea opiskelutaitoihin, elämänhallintaan ja urasuunnitteluun. Kohderyhmä ei ole yhtenäinen, eikä pelkkä mahdollisuus suorittaa avoimen korkeakoulun opintoja riitä kaikille. Ilman ohjattuja ja yhteisöllisiä opintopolkuja riski opintojen keskeyttämiselle kasvaa ja kokeilun vaikuttavuus jää rajalliseksi.

Kansanopistot muodostavat valtakunnallisen verkoston, joka tavoittaa laajasti koulutuksen ulkopuolelle jääviä nuoria ja tarjoaa juuri tällaisia ohjattuja, opiskelijalähtöisiä ja tavoitteellisia opintopolkuja korkeakoulutukseen. Kansanopistoissa nuoret suorittavat vuosittain merkittäviä määriä avoimen korkeakoulun opintoja osana ohjattua ja yhteisöllistä opiskelua. Tyypillisesti lukuvuoden aikana suoritetaan 40–60 opintopistettä, ja opinnot on voitu sellaisenaan hyödyntää myöhemmin tutkinto-opinnoissa. Tämä toimintamalli on osoittautunut tehokkaaksi ja kestäväksi tavaksi tukea siirtymää korkeakoulutukseen.

Tästä huolimatta esitetty toteutusmalli ohjaa opintosetelin käytön käytännössä korkeakoulujen omaan tarjontaan. Vapaan sivistystyön oppilaitosten asemaa ja yhteistyöoppilaitosmallia ei ole määritelty riittävän selkeästi ennen kokeilun käynnistymistä. On ongelmallista, että toimivan ja laajan valtakunnallisen verkoston rooli jätetään myöhemmin selvitetäväksi näin merkittävässä ja julkisesti rahoitetussa kokeilussa.

Rahoitusmalli ei myöskään kohdennu tarkoituksenmukaisesti. Esityksen mukaisesti rahoitus kohdentuu korkeakouluille, vaikka opetuksen ja ohjauksen tosiasiallinen toteutus tapahtuu usein yhteistyössä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, kuten kansanopistoissa. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa rahoitus ei seuraa koulutuksen toteuttajaa ja yhteistyöoppilaitoksille voi jäädä kustannuksia ilman riittävää rahoitusta. Lisäksi esitykseen sisältyy ristiriita vapaan sivistystyön lainsäädännön kanssa opiskelijamaksujen osalta.

Korkeakoulutuksen saavutettavuus ei ole vain tekninen kysymys, jota voidaan ratkaista keskitettyjen digitaalisten palvelujen avulla. Se on myös pedagoginen, sosiaalinen ja alueellinen kysymys. Saavutettavuuden vahvistamisessa keskeistä on vuosikymmenten aikana rakentunut vapaan sivistystyön oppilaitosten verkosto ja sen osaaminen kohderyhmän tukemisessa.

Esitämme, että hallituksen esitystä muutetaan seuraavasti:

- Kansanopistot otetaan täysimääräisesti mukaan opintosetelikokeiluun alusta alkaen.
- Opintoseteliä voidaan joustavasti käyttää myös kansanopistojen järjestämiin avoimen korkeakoulun opintoihin.
- Rahoitus kohdennetaan koulutuksen ja ohjauksen tosiasiallisille toteuttajille.
- Yhteistyöoppilaitosmalli määritellään selkeästi ennen kokeilun käynnistämistä.
- Vapaan sivistystyön opintosetelirahoitusta lisätään ja kohdennetaan kokeilun kohderyhmälle. Näin kansanopistot voivat tarjota avoimen korkeakoulun opintoja maksuttomasti. Tätä varten ei tarvita erityisiä säädösmuutoksia. Ratkaisu varmistaa, että rahoitus kohdentuu koulutuksen ja ohjauksen tosiasiallisille toteuttajille.
- Huolehditaan, että tekninen toteutus (Opin.fi) ei rajaa pois sellaisia toimintoja, jotka tukevat kokeilun tavoitteita.
- Kokeilun aikana valmistellaan pysyvämpi ratkaisu, joka yhdistää korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön osaamisen ja varmistaa saavutettavat koulutuspolut koko kohderyhmälle.

Kokeilun tavoitteet voidaan saavuttaa vain hyödyntämällä täysimääräisesti jo olemassa olevaa osaamista, rakenteita ja verkostoja. Toimivaa yhteistyötä korkeakoulujen ja kansanopistojen välillä tulee vahvistaa osana kokonaisuutta.

Virtanen Janne
Laajasalon opiston säätiö sr